

Apresentación

Neste número, terceiro do ano 2005, sob a epígrafe **Esculca** dá-se noticia dos actos organizados pola nosa asociación para comemorar o Dia Internacional contra a Tortura (26 de Xuño), actos que contaron con o apoio solidario de numerosas persoas. A sección **Análises e Relatórios** abre-se con un artigo –*Dos referendos*- onde se discuten as vantaxes e inconvenientes desta forma de democracia directa. No seguinte texto –*Asociacións Ilícitas*- comenta-se a recente detención de várias persoas vinculadas a organizacións xuvenis galegas e a ameaza que pende sobre estes grupos de seren declarados ilícitos. Pasa-se despois –*O direito às portas da cadeia*- a analisar a sentenza absolutória dita da pola A. P. de Lugo no procedimento instruído contra tres funcionarios do cárcere de Monterroso acusados de torturar e lesionar o interno Magdare Rabay. Por último - *O segredo profisional dos xornalistas* – examina-se o caso da xornalista Judith Miller, condenada a dous anos de prisión por negar-se a revelar a suas fontes de información, comenta-se a diversa protección (Europa-USA) e a sua incidencia sobre o exercicio doutros direitos. A seguir inclui-se un novo capítulo da serie **História dos Direitos Humanos (V)**, que neste caso trata das secuelas no XIX das mudanzas provocadas polas revolucións inglesa, norte-americana e francesa (XVII-XVIII).

En **Noticias** dá-se conta das afirmacións que o sobre a tortura realizou o Director Xeral do CNCA e de varios episódios que a contradín: o acontecido no cuartel da Guarda Civil de Roquetas de Mar (*A ponta do Iceberg*), os abusos denunciados polos internos Miro Fernández (*Cárcere da Lama*), Celso Arosa Gaspar (*Queimado en Vigo*) e Ugio Caamanho (*Soto del Real*). Informa-se tamén da presentación en Lisboa das conclusións do proxecto sobre “Prisión de não-nacionais” e a primeira edición do curso sobre “Instituições Sociais e a Justiça Social”, así como da próxima celebración en Prato (Itália) dun foro internacional (“A democracia na encrucillada?”) en que participarán Tariq Ali, John Pilger e Tony Bunyan. En *Dia Internacional do Direito a Saber* (28 de Setembro) dá-se conta das actividades da FOIA Network e en *Tribunal Mundial do Iraque* das conclusións deste importante organismo.

Finalmente en **Biblioteca** dá-se noticia de varios relatórios: *The excepcional and Draconian become the Norm* (Statewatch), *Public access to Documents and Data Protection* (Supervisor Europeu para a Protección de Dados) e *Spain de Southern Border* (de A.I.), así como do importante filme de Fero e Mehmood *Injustice*, sobre mortes en custodia no R.U.

O B S E R V A T Ó R I O
L I B E R D A D E S
O B S E R V A T Ó R I O
P A R A A D E S
D E F E N S A
D O S D I R E I T O S
E

BOLETIN N° 10 esculca@esculca.net www.esculca.net aptdo correos 2112.36208 VIGO

Galiza sumou-se este ano aos actos que en muitos lugares do mundo lembran que o 26 de Xuño de 1987 a Asemblea Xeral das Nacións Unidas aprovou a Convención contra a Tortura e instituiu a data como Dia Internacional contra esa práctica vil. A recente aprobación no Congreso de Deputados de unha moción reconhecendo a sua existéncia nos centros de detención do Estado español e autorizando a iniciación dos trámites para a ratificación do Protocolo Facultativo a esta Convención, revestiu de significado especial os diversos actos que, con a colaboración solidaria de numerosos colectivos e persoas do mundo da cultura, organizou Esculca en várias cidades galegas.

ULTRANOITE EN COMPOSTELA

A Sala Nasa de Compostela abriu a campaña con un dos seus merecidamente reputados espectáculos de cabaré colectivo, desta volta promovido por Esculca.

“Este é un espectáculo que nos fai volver a entre-guerras, onde o cabaré servía para meter o dedo na chaga; e neste caso é onde más chagas hai”, afirmou Quico Cadaval, maestro de cerimónias.

Con el Pepa Yañez, María Lago, Carlos Santiago, Patricia de Lorenzo, Evaristo Calvo, Goldi, Expo, Miguel de Lira... meteron o dedo na ferida purulenta da tortura as Ultranoites do 15, 16 e 17 de Xuño. E, como é de costume, houvo para todos os gostos: cancións, *sketchs*, monólogos, vídeos, gargalladas e arrepios, irreveréncia e denúncia. O cabaré mostrou mais unha vez a sua poténcia crítica.

OURENSE

En Ourense os actos tiveron lugar o dia 24 na Praza do Ferro e na Livraria Torga, con a participación do grupo de teatro universitario MaríaCastaña e de representantes de Amnistia Internacional, PreSOS e a Comisión de Denuncia da Galiza.

As oito do serán o grupo María Castaña realizou unha acción teatral de forte impacto facendo recair a forza na dureza da opresión e a violencia física sobre un fondo musical de resonâncias kubrickanas (*A Laranxa Mecánica*). O poder da expresión teatral ficou reflectido na cantidadade de xente que asistiu e na sua reacción comocionada.

A seguir tivo lugar na Livraria Torga unha mesa redonda en que Cecilia Bello (AI) e Fran del Buey (PreSOS e C.D. da Galiza) expuxeron, para un público mui atento, a situación da tortura no Estado español.

O próprio dia 26, na Praza da Constitución de Vigo, Esculca organizou un acto público en que colaboraron desinteresadamente diversos grupos de música e teatro así como numerosas persoas representativas dos diferentes ámbitos da vida social, que denunciaron a persistencia da tortura e a responsabilidade, cando non cumplicidade, dos poderes públicos que a consenten ou non toman as medidas necesarias para a erradicar.

O acto, que foi conducido por Xerome Calero e Manuel Romón, comezou con unha intervención do Presidente de Esculca –Fernando Martínez Randulfe- e inmediatamente despois tiveron lugar as actuacións dos grupos Pinga Teatro, Máscara Produccións e o Trio Corda. Entre unha e outra actuación intervireron as persoas que brindaron o seu apoio a esta iniciativa: Pablo Alonso, Afonso Álvarez Cáccamo, Berta Álvarez Cáccamo, Xosé María Álvarez Cáccamo, Anxo Angueira, Xavier R. Baixeras, Carlos L. Bernández, Mar Caldas, Xosé Freire, Xenaro García Suárez, Blanca Gefaell, Anxel Huete, Anxel Benigno López, Gustavo Luca de Tena, Xosé Luís Méndez Ferrín, Ana Míguez, Ramón Nicolás, Rosalía Pazó, Xosé F. Pérez-Oya, , María Xosé Queizán, Román Raña, Eduardo Rolland, Isolina Rodríguez Gesto, Marga Romero, Paco Sampedro, José Valeiras (Pinho), Manuel Veiga, Vítor Vaqueiro, X.A. Xesteira.,

Como remate proxectou-se o espléndido diaporama que sobre o antigo cárcere de Vigo produciu para esta ocasión Javier Viana con fotografías de Manuel G. Vicente.

E antes, Guillermo Presa Suárez, vice-presidente de Esculca, leu o texto que a seguir se reproduz.

REMATEMOS CON ESTA VERGOÑA

En nome de EsCULCA, o Observatorio galego para a defensa dos direitos fundamentais e as liberdades públicas, quero agradecer a vosa presenza hoxe aquí, sobre todo aos que participastes na organización do acto, e mui especialmente aos artistas que desinteresadamente traballastes por unha causa tan nobre como é a luta contra a tortura. E tamén quero expresar un agradecimento mui especial a Xavier Viana que tanto apoio nos prestou.

Chamamo-nos ESCULCA porque as esculcas son eses montes onde, como dicía o Padre Sarmiento, a xente sobe polas noites para vixiar o inimigo, e nós queremos esculcar, pola noite e polo dia, a actuación do Estado, controlar o exercicio do poder, mais non só subidos ao cume do monte, tamén a rente do chan, queremos espreitar nos esgotos e buracos do Estado, nos calabouzos, nos módulos de isolamento das prisións, nos centros de menores, nos depósitos de imigrantes; en todos os lugares que permanecen opacos á luz dos direitos fundamentais.

Porque non é preciso ir a Guantánamo, Abu Ghraib ou as prisións secretas que os EEUU teñen na Illa de Diego Garcia ou nos buques da mariña norte-americana para atopar a tortura. Non é preciso ir a "montañas distantes ou desertos remotos", como dicia o outro, senón que aqui mesmo, perto de nós, no noso país, existen lugares propios para a tortura, como as prisións da Lama, Teixeiro, Pereiro de Aguiar, Monterroso, Bonxe, os centros de Menores de Ourense e Pontevedra, os calabouzos da Comisaría de López Mora ou o cuartel da Garda Civil da rua Sevilla, e a brutalidade e maus tratos a que nos ten afeitos a Policia Local desta cidade.

Nun momento como este, en que a seguranza prima sobre a liberdade, a tortura expande-se e é xustificada, exhibida e mesmo regulada, como acontece en Israel ou nos EEUU, onde se atreveron a lexislar canta dor pode suportar un corpo sen quebrar, cantos vóltios aguentan os órgaos sexuais ou canto tempo resiste unha persoa mergullada sen asfixiar.

Onte mesmo publicaban-se noticias sobre o asesoramento dos médicos aos torturadores en Guantánamo e sobre o moderno fenómeno da externalización da tortura, é dicer, o empréstito de detidos a países onde se practica impunemente a tortura para, unha vez obtida a información, devolvé-los aos EEUU.

EsCULcA está fondamente comprometida na luta contra a tortura e esta campaña vai encamiñada á aplicación do Protocolo da ONU para a prevención da tortura e para iso precisamos da vosa axuda, da xente que ainda se comove diante de imaxes como as de Guantánamo, que conserva a empatía ante o sofrimento humano, para acabar con a vergoña que supón a existéncia desta lacra.

Como non aceitamos ningún tipo de axuda pública podedes colaborar aderindo a ESCULCA, ou mercando os nosos boletins e os nosos maravillosos flyers -feitos para a ocasión por Nano 4814, activista urbano vigués- que tendes o voso dispor na mesa de organización.

Rematemos con esta vergoña.

Galiza, 26 de Xuño de 2003

CORUÑA

Na Coruña, nos locais da Associaçom Atreu, Esculca organizou o dia 15 de Xullo unha conferencia e unha representación teatral como último dos catro actos con que este ano recordamos en Galiza o Dia Internacional contra a Tortura.

Tomando como base a exaustiva recompilación de dados que ofrece o relatório *A Tortura no Estado Español. 2005*, publicado pola Coordenadora para a Prevención da Tortura, José Angel Brandariz, profesor de Direito na Universidade da Coruña e membro de Esculca, ofereceu unha completa e precisa descripción do estado

actual deste problema no sistema penitenciario español para pasar despois a descrever os mecanismos de controlo previstos no Protocolo Facultativo.

A seguir, María Lago e Pepa Yáñez representaron o seu brillante *sketch* "Pausa", en cuxa enganosa lixeireza (unha conversa aparentemente trivial entre duas mulleres da limpeza durante o cuarto de hora de descanso) reside precisamente o duro efecto que produz a descuberta do contorno espacial.

ANÁLISES E RELATÓRIOS

DOS REFERENDOS

Os referendos, obligatórios ou opcionais, representan unha forma de democracia directa de grande interese político, xunto con as iniciativas lexislativas populares e diversas modalidades de revogación de cargos públicos, sen menoscabo das instituicións clásicas da democracia representativa. Este punto de vista alicerza en dous tipos de argumentos relacionados ambos con unha maior participación da sociedade na vida política.

POLÍTICOS E CIDADANIA

Dunha parte, facer apelo á consulta popular mediante o correspondente referendo é unha forma de reducir a desviación que se manifesta entre as preferencias da cidadanía e as dos grupos políticos que din representála. De facto, con frecuencia, os principais grupos políticos que operan nas instituicións representativas da soberanía popular defenden posicionamentos case idénticos entre si e á vez distantes dos anelos populares, constituindo os membros deses grupos unha sorte de "clase política". Unhas veces esa discrepancia das preferencias populares obedece simplemente á vontade dos políticos de impulsionaren os seus propios intereses materiais; outras a motivos mais opacos (e por iso mais perigosos) que se presentan como razóns de prestíxio ou status. Aznar, por exemplo, argumentou que o seu apoio á invasión do Iraque baseava-se no desexo de "tirar España do recanto da historia" ("sacar a España del rincón de la historia").

Teoricamente, nos países de democracia parlamentar hai mecanismos, ben é verdade que de alcance limitado, para subsanar esta discordancia entre as preferencias de representantes e representados. Os cidadáns poden manifestar a sua disconformidade con a situación e poden, nas seguintes eleccións, tentar introducir através

do voto alteracións no cadro político. Non obstante, algunas consecuencias das decisións que entretanto tiveron sido tomadas contrariando as promesas eleitorais poden ser irreversíbeis. Alén diso, na altura das novas eleicións os votantes son obrigados a escolher un entre o conxunto de programas partidarios que engloban mui diferentes temas e a partir dese momento só lles resta confiar en que, caso de triunfarem, os seus candidatos non atraizarán as promesas eleitorais.

Deitemos agora unha ollada ao exemplo da Suíza, onde houvo entre 1848 e 1997 un total de 316 referendos. Nun 36% dos casos o resultado da consulta diferiu da opinión maioritaria do Parlamento. Bruno Frey, notável economista político e non por acaso cidadán da Confederación Helvética, ao examinar esta cuestión polo miúdo pon en destaque que, no caso dos cantóns suízos, os estudos econométricos revelan unha correlación positiva entre o protagonismo das institucións da democracia directa e o rendimento por habitante. Esta correlación positiva tamén se verifica entre democracia directa e moral fiscal, para nada dicer do feito de esas institucións contribuíren a acrecentar as liberdades, aspecto que valeria a pena considerar como un fin en si mesmo. Conclusións semellantes poderían ser tiradas da análise do que acontece noutros espazos políticos, como Austrália e alguns Estados dos EUA, nomeadamente California, en que vigora a práctica dos referendos.

O REFERENDO COMO PROCESO

En segundo lugar, o referendo proporciona información ás persoas concernidas e estimula a comunicación entre os diversos posicionamentos en confronto. É útil portanto perspectivar esta figura con unha aproximación orientada ao proceso e non aos resultados.

O referendo non se esgota no acto pontual da consulta popular porque hai un antes e un depois da votación: o debate que precede a consulta serve para modelar preferencias, desvendar posicionamentos minoritarios, pór de relevo as raíces das discordáncias, isto é: todo o que haverá que tomar en conta cando se estuden os axustes a realizar na fase post-referendo. Con certeza, é mais razoável afirmar que no confronto político entre ideoloxias distantes fraguan e cimentan socialmente xenuinas institucións democráticas do que ver no amplio consenso entre os grupos políticos un requisito para o axeitado funcionamento desas institucións. A maiores, os referendos colocan os grupos concernidos ("clase política" en primeiro lugar), perante as suas proprias responsabilidades. Vexan-se senón os obstáculos que se poñen á pretensión dos nacionalistas vascos de realizar consultas populares na sua nación.

CRÍTICAS E RESERVAS

As reservas e críticas ao emprego do referendo como forma de democracia directa poden ser condensadas en tres puntos. O primeiro di respecto ao argumento de

muitos votantes non estaren preparados para realizar umha escolla entre proposicións que apresentan aspectos técnicos complexos. A isto podería responder-se: a) todo sistema democrático toma as preferencias dos individuos como normativas, lonxe de calquer paternalismo; b) as decisións que se adoptan nas consultas populares referéntese a aspectos básicos, remeten a xuízos de valor asentes nos esquemas axiológicos proprios de cada persoa; c) non se entende por qué o cidadán medio havería de estar menos cualificado para tomar decisións do que os burocratas e os políticos (até podería arguir-se que os políticos, polo seu tipo de traballo e as formas de promocionaren na "profisión" están mais fora da realidade que os cidadáns); e d) resulta mais doado realizar umha escolla nun campo concreto da vida social e trás um proceso de debate, do que optar entre partidos e programas globais avaliando a probabilidade de os programas gañadores se efectivaren.

O segundo punto crítico podería resumir-se na afirmación de que os grupos de intereses ben organizados e con poder económico exercen unha influencia desmesurada nos referendos e, en última análise, son capaces de decidir os resultados das consultas populares. Talvez, mais o problema non se pon nestes termos, dado que o poder económico sempre e en todo lugar se transmite nalgúnha medida á esfera política, inclusive nas ditaduras.

Do que se trata é de saber que tipo de mecanismos institucionais son mais vulnerábeis á influencia deses grupos de presión e aqui os dados empíricos non xogan a favor da crítica ao sistema de referendos, xa que, alén do suízo, non é difícil achar exemplos ben ilustrativos: no referendo español sobre a permanencia na OTAN o realmente significativo non foi que triunfase o si, senón que a percentaxe de votos en contra fose muito mais elevada que a percentaxe de escanos parlamentares pertencentes ás formacións políticas que propugnavan o non, e iso apesar de todas as manipulacións que se produciron na altura. O mesmo, ainda que en menor proporción, aconteceu con a recente consulta a propósito da ratificación do Tratado da Unión Europea, aprobada no conxunto do Estado español com o 76,7% dos votos emitidos e un 42% de participación electoral (na Galiza, apesar das apariencias, o comportamento foi similar).

A actual situación do Tratado da Unión corrobora o noso punto de vista. Depois de unha esmagadora mayoría no Parlamento Europeu (500 votos a favor, 137 em contra e 40 abstencións), o Tratado foi rexeitado nos referendos francés e holandés, encanto en diversos Estados membros da Unión Europea se tomou a decisión de aderir ao Tratado via parlamentos estatais, precisamente por desconfiar os principais grupos políticos dos resultados que arroxarian as consultas. O caso da Alemaña é curioso, todo parece indicar que a opinión maioritaria dos cidadáns non concorda con a dos políticos, mais estes poden amparar-se no feito de a constitución da RFA excluir as consultas populares mediante referendos, sen dúvida por

esas consultas evocaren un tempo de plebiscitos lexitimadores de un rexime ditatorial (como, por certo, tamén acontecia na España de Franco). Note-se, no entanto, que cando reximes dese teor baixan a guarda e convocan un referendo afrouxando o controlo político da población, poden perdé-lo, como aprenderon á sua costa os xenerais golpistas do Uruguai ainda non hai muito.

E non devén confundir-se os referendos realizados en países en que existen liberdades democráticas formais, en Estados descentralizados a todos os niveis da estrutura política espacial, con convocatorias populares de tipo plebiscitario, impulsionadas desde os propios Gobernos centrais a favor dos grupos que deteñen o poder.

Tamén non xulgamos que este instrumento da democracia participativa funcione adecuadamente cando se leva a extremos tais que acaba por trivializar-se. En 1990, por exemplo, os habitantes de Los Angeles foron chamados a unha consulta en que tiñan de realizar un centenar de escollas sobre asuntos díspares e nun tempo máximo de dez minutos. Interesa lembrar, porén, que no Estado de Califórnia triunfou recentemente unha consulta popular a favor da revogación do Gobernador, pertencente ao Partido Demócrata, hexemónico nese Estado, que viña sendo mui criticado pola sua xestión política.

O terceiro punto crítico apoia-se na ideia de os referendos resultaren custosos. Ora ben, mesmo se asi fose, antes de emitir un xuízo en firme, havería que cotejar os custos con os benefícios, xa comentados, desta forma de consulta popular. De outra parte, os custos a considerar son apenas os custos adicionais derivados de utilizar os referendos; porque as formas alternativas de adopción de decisións, através da maquinaria dos partidos e o xogo dos parlamentos, tamén esixen recursos materiais e humanos. Alén diso, sempre cabe agrupar vários temas por referendo, realizar a consulta popular en días feriados e pedir a colaboración e participación cidadá para o mellor controlo e cómputo dos resultados, o que non parece difícil de conseguir precisamente por este xénero de consulta popular suscitar a adhesión dos grupos sociais directamente concernidos. No fin de contas, en países en que o ensino xeral básico está xeneralizado, na era da revolución informática, os custos dos referendos son asumíveis e tenden a reduzir-se.

No que à Galiza di respecto, agora que se aproxima a reforma do seu Estatuto, parece necesario non demorar mais o debate sobre a introdución de esta modalidade de democracia directa no noso ordenamento xurídico-político.

ASOCIACIONES ILÍCITAS

Os días 1, 2 e 9 Xuño seis persoas foron detidas nas cidades da Coruña e Compostela. As detencións pare-

cian relacionar-se con a campaña contra a parada do Día das Forzas Armadas (29 de Maio, na Coruña), entón recién concluída e conxugada por unha pluralidade de subxectividades e agregacións políticas do país, singularmente da cidade herculina.

Malfadadamente non foron as únicas persoas detidas por accións directas, actos de desobediencia ou meras manifestacións realizadas nos últimos meses en diferentes cantos do país. Nen sequer foron as únicas persoas detidas como consecuencia da devandita campaña. Sen embargo, estas detencións, alén do mais, supoñen un salto cualitativo de notable entidade en termos de tratamento xurídico das formas de expresión política. Por unha banda, pola acusación de *inxúrias ao exército* (art. 504.2 CP), un deses delitos con a maleabilidade suficiente para criminalizar de forma xenerosa case calquer crítica que se poda facer a unha institución tan obsoleta –e, ao tempo, tan vixente– como o exército.

Pola outra, e sobretodo, pola acusación de *asociación ilícita* (art. 515 e ss. CP), imputación sustentada nun amplio dossier policial que evidencia un seguimento continuo da organización xuvenil independentista *BRIGA*, desde a sua mesma conformación en outono pasado.

Se as acusacións de inxúrias ao exército semellan, dito en termos estéticos, eswerpéticas, dada a desproporción entre accións e tratamiento xurídico das mesmas, a concorréncia do delito de asociación ilícita coloca o asunto nun nivel de gravidade sobre o que paga a pena reflectir.

RESPONSABILIDADE COLECTIVA E DESPROPORCIONADA

Por expresá-lo sintéticamente, os tipos penais de asociacións ilícitas sempre constituíron unha ferramenta privilexiada de desactivación do disenso político. Sabía-o o lexislador histórico, que os integrava entre os ‘delitos contra a seguraza interior’, parte do Código Penal dedicada ao mantemento da orde pública no seu sentido más estrito –político–, e tampouco o descoñece o lexislador vixente, que, apesar de incluí-los no más apresentábel epígrafe de ‘delitos contra a Constitución’, os mantén con un deseño singularmente preocupante. Vexamos por que.

a) *Os delitos de asociacións ilícitas introducen un rexime de responsabilidade colectiva.* Con diferenza ao que é norma nos sistemas penais dos estados Democráticos de Direito, isto é: a responsabilidade individual por actos propios, os delitos de asociacións ilícitas introducen un preocupante rexime de responsabilidade colectiva. Con efecto, na medida en que poda deducir-se o carácter ilícito da forma asociativa concreta, todas as persoas que a forman poden ser incriminadas, con independencia da sua proximidade á finalidade ilícita, e sempre que aparezan consideradas como fundadoras, directoras, presidentas (art. 517 CP), membros activos (art. 517 CP) ou simples colaboradoras (art. 518 CP). A posibilidade de difusión e alcance subxectivo que posuen estes conceitos non precisan ser subliniados.

Para calibrar a desmesura deste réxime de incriminación cumpre, polo demais, afastar calquer imaxe que poda identificar ilicitude da forma asociativa con actuación armada, violenta, ou similar. Unha asociación será ilícita (art. 515.1º CP) na medida en que, ainda que non teña por fin cometer delitos, promova a comisión dun –único- delito, ou mesmo cando promova a comisión de faltas de xeito organizado, coordenado e reiterado. Alén do fetichismo das palabras, deve ter-se en conta que nese ámbito entran multitud de accións políticas de desobediencia con unha mínima entidade no plano comunicativo (p. ex., realización de pintadas, ocupación de edificios ou transportes públicos, subversión de publicidade). A amplitude dese deseño da natureza ilícita da asociación, que vai alén do establecido no art. 22.2 da Constitución, prefigura a sua condición de ferramenta privilexiada de criminalización da acción política que, sen necesidade de incorrer en nengunha espiral violenta, experimente a superación das formas de expresión do século pasado.

b) *Os delitos de asociacións ilícitas introducen un rexime de responsabilidade auto-referencial.* Un segundo risco do rexime de responsabilidade previsto para os delitos de asociacións ilícitas é o seu carácter auto-referencial; non en van a ilicitude colectiva –da asociación– deduce-se da individual, isto é, dun acto individual que poda ser relacionado con a asociación. A partir desa premissa, a responsabilidade colectiva irradia-se de novo cara á individual, proxectando-se sobre todas as persoas que forman parte desa asociación, con independencia da sua implicación no primeiro acto ilícito individual.

c) *Os delitos de asociacións ilícitas introducen un rexime de responsabilidade desproporcionado.* A afronta do principio de proporcionalidade (postulado de rango constitucional; *vid.*, entre outras, as SSTC 161/1997, 136/1999), amosa-se en multitud de extremos. Paga a pena destacar dous. En primeiro lugar, a comparación con as consecuencias xurídicas reservadas para empresas que cometan delitos (art. 129 CP). Apesar de que a liberdade de empresa non é un direito fundamental (art. 38 CE), con diferenza ao direito de asociación (art. 22 CE), cando unha firma empresarial comete un delito ten reservadas, no pior dos casos, consecuencias sancionatórias que non implican a sua *morte civil* –vexa-se, p. ex., o coñecido caso do *Atlético de Madrid*-. En troca, a comisión dun delito por parte dunha asociación supón, como mínimo, a sua disolución (art. 520 CP), que mesmo pode ser cautelar, en espera de sentenza (art. 129 CP).

d) *Os delitos de asociacións ilícitas introducen un rexime de responsabilidade inevitavelmente arbitrario.* O rexime de responsabilidade así deseñado resulta plenamente arbitrario. Esa arbitrariedade reflecte-se, cando menos, en dous aspectos. En primeiro lugar, na proxeción da extensión do carácter colectivo da responsabilidade. Non é asumíbel, nem factíbel, que esa responsabilidade de carácter colectivo alcance todas as

pessoas relacionadas con a asociación –membros activos (art. 517 CP), meros colaboradores (art. 518 CP)-, en particular se a sua entidade é notável. Por iso, acaba-se por incriminar algunas persoas, seleccionadas de xeito aleatorio. O recente caso da condena a membros das asociacións *Jarrai-Haika-Segi* constitui neste sentido un exemplo que non precisa maior comentario. En segundo lugar, esa responsabilidade é arbitraria porque, con a amplitude dos artigos do CP de referencia, o catálogo de formas asociativas que poderían incorrer nel é amplísimo –inclusive, seguramente, os partidos maioritarios, en relación con algunas das suas actuacións, p. ex., casos de financiamento ilícito xa sentenciados-, de xeito que a selección dalgunha delas aparece tinxida polas características da selección discriminatoria.

RESUMINDO

En soma, os rasgos do réxime criminalizador vixente das asociacións ilícitas son inadaptábeis aos moldes dun sistema penal próprio dun estado Democrático de Direito. Disto se derivan, xa que logo, riscos evidentes para o seu emprego contra o disenso político, imprescindível, pola sua carga de proxección de futuro, para un sistema democrático digno de tal nome.

O DIREITO ÀS PORTAS DA CADEA

O pasado dia catro de Maio, a Audiéncia Provincial de Lugo ditou sentenza absolutória no procedimento instruído contra tres funcionarios do cárcere de Monterroso acusados de torturar e lesionar, o dia 18 de Febreiro de 2005, o interno Magadare Rabay. Os funcionarios encauzados eran José Ramón Hidalgo Fernández e Joaquín Escudero Alvarez (xefes de servizo) e Mario Luís Martínez Martínez (xefe dos servizos médicos do próprio centro penitenciario).

A sentenza non é firme por ter sido recorrida polas acusacións, incluída a pública do Ministério Fiscal.

O MOVIMENTO SOCIAL

A abertura do xuízo oral contra estes funcionarios determinou unha importante mobilización social dos colectivos que traballan na defesa dos dereitos das persoas presas, que receberon con esperanza a posición activa do Ministério Fiscal e o feito de unha Funcionaria de Institucións Penitenciarias ser testemuña da acusación.

A Comisión de Denúncia da Galiza realizou diversas actuacións diante da propia Audiéncia os días 26 e 27 de Abril, a Comisión de Asesoramento Xurídico Penitenciario do Coléxio de Avogados de Ourense asumió a acusación particular através dunha das suas integrantes, EsCULCA enviou o seu Vice-Presidente (Guillermo Presa Suárez) como observador na vista oral e numerosos

colectivos informaron do desenvolvimento do proceso através dos seus boletins e páxinas web.

Ora, se Magdare Rabay recebeu a solidariedade do movemento social, os funcionarios encausados tampouco estiveron sós. Os seus compañeiros ofreceron-lles apoio corporativo e, o que resulta preocupante, o próprio director do cárcere participou nas manifestacións convocadas para reclamar a sua absolvición, comprometendo deste modo a propia institución por ser o de Director cargo de confianza da Administración Penitenciaria.

Tamén é importante notar que, apesar da gravidade das acusacións, os imputados en nengun momento foron suspendidos cautelarmente das suas funcións.

UN TRATADO DE PEDAGOXIA SOCIAL

A primeira surpresa que nos depara a leitura desta sentenza é o interese que mostra a Sala en afirmar a sua imparcialidade e boa disposición a aplicar a lei:

A esta Sala non tremería o pulso de ter alcanzado convencimento de que tal relato (o de Magdare Rabay) resultou provado, mais em modo algun é o caso como terá de reconñecer calquier espectador imparcial. (Fundamento Xurídico Segundo).

Declaracion curiosa mais en modo algun anómala nunha resolución que se algo non escatima son extravagáncias. Así, por exemplo, a expresión de un interese -sen dúbida lexítimo mais inusual nesta Sala- por preservar o bon nome dos encausados:

Tamén aquí hai outras persoas que, descartada a autoría de tan macabras condutas, viron danada a sua dignidade e imaxe e de xustiza é tamén que a mesma se vexa restituída por esta sentenza na medida que o noso ditame sexa capaz de o conseguir. (Fundamento Xurídico Terceiro)

ou a recriminación que se dirixe ao Fiscal por este non ter retirado a acusación unha vez concluída a práctica da prova:

Exposto todo o anterior aflora con nitidez como os indicios que provocaron o xuízo ou ben se diluen ou ficán na mesma categoría ontolóxica sen mereceren escalar o degrau a que foron erguidos polas acusacións. Con efecto, o Ministério Fiscal non só non retira a acusación senón que alarga a sombra da suspeita a outros funcionarios non identificados. (Fundamento Xurídico Décimo).

Insólita esta admonición pois nos inúmeros xuízos por roubos, furtos, tráfico de drogas, etc. que rematan con sentenza absolutória sen o Ministério Fiscal ter retirado a acusación os maxistrados desta Sala nunca se lembran de reconvir o fiscal pola sua actuación. Non sabemos a que poda dever-se este inprevisto ton recriminatório nen o inesperado interese pola reputación dos funcionarios que antes referimos, mais é difícil fuxir á suspeita de que algo pode ter a ver a condición laboral dos procesados.

VALORACIÓN DAS TESTEMUÑAS

Tamén neste apartado a sentenza ofrece algunas curiosidades dignas de mención. Unha delas a radical mudanza de atitude que mostra a Sala cando se trata da dignidade e imaxe, non dos funcionarios encausados, senón das testemuñas da acusación:

A) XXX que reconñeceu a perguntas de unha das defensas ser membro de ETA, organización que acredítou estar en contra do sistema, merece xa por este simples dado NULA CREDIBILIDADE...

B) YYYY é tamén unha testemuña de referencia que únicamente sabe o que lle contou o interno e ao igual que XXX, a sua vinculación con ETA devalia intensamente a sua credibilidade. (Fundamento Xurídico Séptimo).

Declarar nula a credibilidade de unha testemuña polo delito que se lle imputa ou foi condenada é afirmación que, se ben pode ser acollida con beneplácito en foros políticos ou mediáticos, non parece reflexión condicente con a imparcialidade que se espera de un Maxistrado Relator e evoca categorías teorizadas por autores como Bergalli e Rivera Beiras (“dereito penal do inimigo”, “cultura da emerxéncia”) que outorgan nulo valor provatorio as declaracións de persoas (ou “non-persoas”?) condenadas por mera pertenza a un grupo armado.

E o mesmo acontece no caso de dona Julia Vallés, funcionaria médica do cárcere de Monterroso que comparece como testemuña da acusación, cuxa declaración é valorada polo Maxistrado Relator como “subxectiva” por ser a declarante “... persoa que ten especial vinculación con os presos” (Fundamento Xurídico Quinto). Argumento en verdade estranxo dado o traballo profisional da testemuña e que o Maxistrado completa con a observación -non provada- de esta funcionaria ter proibida a entrada no cárcere de Bonxe.

VALORACIÓN DO DENUNCIANTE

Ora, se preocupante resulta a forma como o Maxistrado Relator tenta anular a credibilidade do testemuño destas persoas, mais grave parece a forma como desestima as duas denúncias apresentadas por Magdare Rabay, das que afirma, con notoria falta de coeréncia textual, “que, embora coincidentes no esencial, presentan entre si notáveis discrepancias” (Fundamento Xurídico Cuarto).

Non entendemos como, se coinciden no esencial, as discrepancias poden ser notáveis. Serán, cando muito, periféricas e, nese caso, as denúncias deverán ser consideradas probas de cargo válidas para destruir a presunción de inocéncia dos funcionarios denunciados.

Mais a verdade é que esas supostas discrepancias non existen. O único que existe é unha lóxica diferenza cuantitativa entre a primeira e a segunda denuncia pois nesta última, feita con maior repouso e asesoramento, aparecen explicitados elementos da agresión que na primeira non se descrevian.

Contodo, para avaliar a atitude da Sala, mais eloquentes resultan ainda as aventuradas conclusóns que o Maxistrado Relator tira da circunstancia de a segunda denuncia ter sido apresentada tres dias despois de que o Director do cárcere comunicase ao Sr. Rabay que ia ser transladado a outro centro penitenciario.

Por outro lado, é despois da entrevista con o Director do Centro Penitenciario e despois de intearir-se da existencia de un expediente de regresión de grau cando formula a segunda denuncia nos termos parcialmente contraditorios expostos, o que igualmente pon de manifesto a sua capacidade de mentir para a consecución dos seus fins.

Como se vé, esta voluntarista alegación -que asenta nunha inexactitude pois ignora o feito de o Sr. Magdare Rabay ter interpuesto unha primeira denuncia tres dias antes (o 21 de Febreiro) de lle ser comunicada a abertura de expediente de regresión de grau (dia 24 de Febreiro)- non impede o Maxistrado Relator de concluir seren espúrios os motivos do interno nen de expresar xuízos en extremo ofensivos sobre a sua personalidade.

Ao igual que nada o impede de restar credibilidade ao seu testemuño alegando factores de índole persoal:

... desde havia varios anos o interno viña recibendo tratamento psiquiatrico estando catalogado como un interno conflituoso con difícil controlo dos seus impulsos e con unha asunción delituosa superficial.

Mesmo cando se trata de feitos provados que non resulta posíbel negar, o Maxistrado Relator encontra a forma de contornar o obstáculo desviando a suspeita para o próprio denunciante. Que ao Sr. Magdare Rabay lle foi diagnosticada "Fractura de tabique nasal" constitui un destes feitos provados (o Vixésimo Primeiro) e, como o Maxistrado Relator non pode negá-lo, opta por pór toda a énfase en lembrar que o interno xa se autolesionara en anteriores ocasiós (Fundamento Xurídico Nono), pasando por alto un pormenor decisivo: que este tipo da fractura dificilmente pode ser resultado de autolesión.

CONCLUSÓNS

Xuridicamente, o testemuño do señor Rabay non contén contradicóns, non se accredita incredibilidade subxectiva (a non ser que se entenda que o feito de tratar-se de un preso conflituoso submetido a tratamiento psiquiatrico priva unha persoa de credibilidade) e a sua narración corrobora-se con a obxectiva existencia de lesións non susceptíbeis de seren producidas pola propia vítima. Tendo em conta que o delito de tortura non se comete á vista de testemuñas, a declaración da vítima seria portanto prova válida para destruir a presunción de inocéncia.

No entanto, non se pretende con estas consideracóns reclamar presunción de culpabilidade para os funcionarios de prisión. Trata-se simplemente de apontar alguns elementos para reflectirmos sobre a pertinéncia de

aplicar nestes casos as categorias xurisprudenciais criadas para valorar a prova nos delitos "clandestinos", isto é, naqueles que se cometan en circunstancias en que resulta imposible achar testemuñas dos feitos, como acontece muitas veces con os delitos contra a liberdade sexual.

As cadeas son -tal e como as coñece a nosa sociedade- mundos fechados e hierarquizados que escapan ao controlo efectivo dos órganos xuridicionais existentes. Neste sentido, a posta en marcha dos mecanismos de controlo social previstos no Protocolo Facultativo à Convención contra a Tortura pode ser un paso importante para desclandestinizar estes delitos e permitir à sociedade esculcar o que acontece no interior das prisóns.

Tamén a transferéncia do persoal sanitario dos centros penitenciarios ao SERGAS, contemplada na Lei de Harmonización da Sanidade Pública, devería contribuir a mellorar a situación das persoas presas ao eliminar a dependéncia deste persoal do Ministerio do Interior e libertá-lo de presións reximentais.

Mas parece claro que só unha atitude colectiva de repúdio firme da tortura será garantía de algun dia podermos ter a certeza de que esta práctica infame foi finalmente erradicada.

O SEGREDO PROFISIONAL DOS XORNALISTAS

Mais unha vez, un acontecemento desvela conflitos cotidianos latentes e dispara o confronto polos directos e libertades públicas. Neste caso a prensa trepidou, tratava-se de xornalistas.

Acontece que o pasado mes de Xullo metian Judith Miller, que exerce a profisión de xornalista no *New York Times* (NYT), na prisión de Alexandria (Washington). A fotografía saía en todos os xornais. A orde executada proviña dun xuiz federal (Hogan). A causa, desacato á xustiza: negar-se a declarar ou facer de testemuña e revelar a fonte dunha información perante o xuiz e o xúri.

Investigava o xuiz, e continua a facé-lo, de que fonte saíra a información, publicada en varios xornais, de que a Sra. V. Plane é unha axente secreta de información da CIA. Revelar a identidade dunha axente da CIA, que causa o dano colateral de inabilitá-la para o seu traballo, constitui en USA un delito federal, castigado con até dez anos (*Intelligence Identities Protection Act, de 1982*). Portanto, o xuiz, para salvagardar un xuízo con todas as garantías ao suspeitoso -e varios meios deran a entender que se tratava dun asesor do Presidente Bush-, requería testemuñas de cargo; e estas non podían ser outras que os propios xornalistas, os receptores da "filtración" e coñecedores da identidade da fonte (a "garganta profunda" do caso). Así pois, o xuiz, a petición do Fiscal, chamou a declarar como testemuñas vários xornalistas, entre eles Judith Miller.

AS POSICIONS (O PAPEL DAS PERSONAXES)

Agora, Judith está en prisión por negar-se a prestar declaración e o chocante do caso é que non ela publicara nada ao respecto deste asunto. Pola contra, M. Cooper, xornalista da revista *Time*, acedeu a facé-lo e está en liberdade. Cooper ofrece unha boa explicación: gardou o segredo durante dous anos, estaba disposto a non acudir a declarar e a receber a sanción, mais no momento de ser chamado polo xuiz, e à vista do castigo que podería sofrer, o seu informante libertou-no expresa e directamente do compromiso de confidencialidade e anonimato que tiña adquirido con el. À saída do xulgado dicía amolado: “Este é un día triste para os xornalistas e para o noso país. Isto mostra a necesidade dunha lei federal que nos protexa”.

Judith, que tamén fora libertada pola sua fonte, ao ser levada à prisión manifestou entender que unha cousa é que a fonte exima da confidencialidade pactada e outra ben distinta que ela non defenda o direito a non revelar a fonte e o contido das suas conversas profisionais; nen sequer a un xuiz ou a un xúri. “Se non se pode confiar en que os xornalistas manteñan o que se lles trasmite en confianza, nen os xornalistas poden traballar nen pode haver prensa libre”.

A revista *Time*, entregou ao xuiz diversos papéis e documentos con os que traballara M. Cooper, isto é, elementos dos que podía deducir-se a identidade da fonte, alegando non estaren “por riba da lei”. Que lei?

O *NYT* non entregou nada e respalda a decisión da sua empregada arguindo que se Judith tivese declarado seria “muito mais difícil convencer os funcionarios a falaren sen temor sobre as falcataudas das altas instâncias ou aos empregados a revelaren os delitos da sua empresa”. En todo caso, “os límites à confidencialidade non poden ser ditados polo capricho do poder”. Por certo, o xudicial tamén é un poder do Estado.

A todo isto, o Fiscal mantivo diante do xuiz que “os xornalistas non teñen direito a prometer completa confidencialidade. Nos Estados Unidos ningúén ten ese direito”.

A RELACIÓN XORNALISTA-FONTE

Fica ben asentado e indiscutido que a información que está constitucional ou legalmente protexida nos países democráticos é a información “verdadeira” –porque esta é a información a que ten direito a cidadanía- e que se ten por verdadeira a información que, referindo-se a feitos de interese público (1), está dilixentemente contrastada, precisamente para se ter a razoável garantía de publicar feitos reais, non falsos, supostos ou inventados.

Así pois, o xornalista non ten problema cando informa do que ten coñecimento directo e imediato (como cando está presente nun acontecemento, ou cando ten diante documentos auténticos que avalan o que publica). Mais por muito que mire e investigue, non ve todo nem ve todo o interesante. As más das veces o más interesante manténse achantado, oculta-se (p.ex. a infor-

mación de que realmente dispuña o Governo no caso do “11 M” de Madrid) e é frecuente que se intreire de algo noticiável através dunha fonte (algún informado) que lle trasmite o que se achanta. Daquela ten que avaliar a credibilidade da fonte (p.ex., pedindo-lle documentos que avalen o que lle di, sitios de constatación, etc.) e contrastar con outras fontes que confirmen ou desmintan esa información. Nisto consiste a dilixéncia (que algúns chaman “proceso de elaboración responsável”) que está constitucionalmente protexida. Todo iso, para garantir que imos receber información verdadeira.

O problema para o xornalista surxe cando a fonte con que contacta condiciona a sua oferta de información (“asopro”, “filtración”) a que o profesional garde o anonimato da sua identidade. Quer ese compromiso e garantía para precaver-se do risco de represálias que poden tomarse contra el se for identificado –como manifestava o *NYT*. Mais, se o xornalista non aceita, os cidadáns vemo-nos privados dunha información do noso interese (p. ex., que se outorgaron obras públicas aos que “untaron” as autoridades competentes, ou que pola mesma causa foi modificado un plano de ordenación, ou que algun cargo se apropiou de fondos reservados). Cumpre engadir algo mais: se o xornalista garda o pacto de confidencialidade, conservará esa fonte para novas informacións, que en caso contrario se perdería, para el e para nós.

En definitiva, o segredo profesional do xornalista ou do medio de comunicación ten importancia capital nunha sociedade democrática. Parece un instrumento indispensable para satisfacer o direito á información veraz e libre. Ora ben, en que medida pode afollar-se a el sen ser penalizado? Até onde chega xuridicamente a sua protección?

PROTECCIÓN DIVERSA (EUROPA-USA)

Se Judith Miller traballase para un xornal do estado español non tería ido ao cárcere porque non estaría obrigada a comparecer diante dun xuiz a declarar sobre a sua fonte de información.

O segredo profesional está expresamente protexido ao máximo nivel, isto é, pola propia Constitución e con o rango de direito fundamental (artigo 20.1 d). O armazón do artigo delinea este direito como sangue necesario para manter vivos e en pleno funcionamento os corpos doutros dous direitos tamén fundamentais e columna vertebral dun sistema democrático: os direitos de liberdade de información e de liberdade de opinión:

Artigo 20.

1. Reconocen-se e protexen-se os direitos:

a) A expresar e difundir libremente os pensamentos, ideas e opinións (...).

d) A comunicar ou receber libremente información verdadeira por calquier meio de difusión. A lei regulará o direito á cláusula de conciencia e ao segredo profesional no exercicio destas liberdades.(2)

(...)

O recoñecimento constitucional habilita o profesional para invocar este direito diante da sua empresa e mesmo diante dun poder público, incluído un órgao xudicial, para non prestar declaración. Se estes tratasesen de violentá-lo tería a posibilidade de Amparo do Tribunal Constitucional.

Xa no ano 1974 o Consello de Europa definiu este direito como “a negar-se a revelar a identidade do autor da información, à sua empresa, a terceiros e às autoridades públicas ou xudiciais”.

Embora o *Convénio Europeu de Dereitos Humanos* (1950) non o mencione explicitamente, o Tribunal Europeu de Estrasburgo que os garante entende que o direito dos xornalistas a non desvelaren as suas fontes de información é condición básica, pedra angular necesaria para que veña a ser real (e non mera declaración formal) o direito de liberdade de expresión/información/prensa, que establece o artigo 10 do próprio Convénio. Nos últimos anos este Tribunal elaborou unha interesantísima xurisprudéncia garantista (3), deixando claro que os poderes públicos e privados non poden trapacear acudindo a medidas como rexistos nas redaccións, secuestro de papéis dos xornalistas, interceptación das comunicacóns e outros truques semellantes.

Os defensores deste direito nos EE.UU. queren apoiar-se na Primeira Emenda da sua Constitución, que manda non coarctar a liberdade de expresión. Mais ese mandato tampouco menciona explicitamente o segredo profisional. Partindo pois de igual silencio ou lacuna, o Tribunal Supremo americano vai por camiño contrário ao de Estrasburgo. Entende duas cousas: que o anonimato da fonte non é parte do direito á liberdade de expresión/información/prensa e que o direito a un xuízo xusto con provas, que a consituición si protexe explicitamente (Sexta Emenda), está, consecuentemente, por riba del.

E aí temos Judith Miller no cárcere, con o seu segredo. Memoramos tamén a triste morte do científico británico Mr. Kelly, chamado a declarar ao ser descuberto como informador da BBC sobre a fraqueza e esaxeración (ou trucaxe?) dos dados de que dispuña o goberno Blair no tocante ao perigo iraquiano que serviron para xustificar a invasión dese país.

Segundo as nosas informacións, hai outros dezaseste procesos xudiciais en marcha no chamado país da prensa libre, nos que está en cuestión o recoñecimento do direito a reservas as fontes. A transcendéncia mediática do que agora relatamos provén de que o suspeitoso é un asesor do Presidente, con o aditivo de tratar-se do NYT, que, por outra parte, deve dispor de importantes asesores.

Sabemos que, dos cincuenta-e-seis estados da Unión, cuarenta-e-nove -máis o Distrito de Colúmbia- teñen leis proprias que protexen o segredo profisional dos xornalistas (a primeira foi a de Maryland, de 1898) mais non hai unha lei de rango federal explícita. Así as cousas, e tendo en conta que coñece a atitude dos órgaos

xudiciais federais americanos, tan afastados do discurso lóxico do Tribunal de Estrasburgo, parece que non faltava razón a Matt Cooper cando dicía: “Isto demonstra a necesidade dunha lei federal que nos protexa”. Ora, hai condicións nese país para promulgá-la?

Nesa pelexa andan. Os fiscais xerais de 34 estados pediron que se dite o recoñecimento dese direito (“privilexio do xornalista”) e no Congreso está dormido un proxecto de lei no mesmo sentido do republicano Richard G. Lugar.

PERSONAXE DECISIVA: O DO MAZO

Esqueciamos-nos del: o xuíz (Hogan). Xa sabemos que mandou a xornalista ao cárcere. Mais sabemos tamén que falou e cuspiu a seguinte subtileza: “Ainda resulta realista pensar na posibilidade de que a privación de liberdade a leve a declarar”.

Ora ben, na mesma posición que o Sr. Hogan están todos os órgaos xudiciais dos países en que o direito ao segredo non está expresamente recoñecido e regulado por unha lei. Neses casos o papel dos xuíces e a sua función adquieren máis peso e transcendéncia. Esixe máis esforzo intelectual, máis razonamentos, para salvar o segredo. O guión para revolver o caso submetido á sua consideración non lle ven dado pola lei. E máis sensibilidade, ou maior consciéncia de que o segredo é instrumento necesario para respeitar e satisfacer o direito da cidadanía a saber, e da prevaléncia deste direito nunha sociedade democrática.

FUTURO IMPERFEITO

O problema ten tan grande transcendéncia que o próprio Consello de Ministros da Unión Europea aprovou no ano 2000 unha Recomendación (R 2000/7), dirixida aos Estados Membros chamando a atención destes, así como das organizacións civis implicadas, para que os Estados integren nos respectivos ordenamentos xurídicos este direito e proporciona para iso unha chea de principios concretos que devén ser considerados como normas mínimas necesarias para o recoñecimento e mantemento do direito ao segredo profisional.

HISTÓRIA DOS DIREITOS HUMANOS (V): A PRIMEIRA ETAPA DA LONGA MARCHA

As tres revolucións que comentamos nas entregas anteriores (a inglesa do século XVII, a norte-americana e a francesa do XVIII), mália as suas eivas, abriron o camiño da consolidación e xeneralización dos direitos humanos na centúria seguinte. Mais foi un duro e longo camiño, no que cada paso adiante só se dava despois de muitas luitas, grandes sacrificios e mesmo mortos de avondo. Camiño que, ademais, seguiu fechado para a

maioria dos povos do planeta, ancorados en sistemas pre-liberais ou submetidos ao domínio imperial de poténcias que predicavan a liberdade para si e lla negavan aos demais.

Xa que logo, no século XIX só houvo avances na Europa occidental primeiro e na central despois, nas partes “brancas” das sociedades americanas emancipadas e das colónias de asentamento do império británico (Canadá, Austrália, Sudáfrica) e, xa no tramo final, en Xapón. Mais no resto, ou non cambiou ren ou as cousas foron a pior. O xenocídio sistemático dos ameríndios e a escravitude dos negros norte-americanos a mans dos supostos adalides da liberdade, a civilización cristá e o progreso é o exemplo paradigmático de como se sacrificaron no altar dos intereses económicos e xeo-estratéxicos os direitos dos “outros”, empezando polo máis elementar dos direitos humanos, o direito à vida. E poderíamos pór centos de exemplos semellantes.

Os pasos adiante reduciron-se, pois, aos países nos que o par liberalismo-capitalismo transformava, máis ou menos profundamente, as normas, os valores e as estruturas, e onde ademais esas transformacións xeravan movementos anti-sistema que procuravan a ampliación da nómina inicial dos direitos “naturais”.

A AMPLIACIÓN DA NÓMINA

Os direitos à igualdade xurídica e à liberdade de conciencia e expresión (incluída a de prensa), recoñecidos desde un principio, consolidaron-se a nivel declarativo se ben a fidelidade à norma da sua aplicación práctica variava muito dun país a outro, en función da natureza concreta do sistema político en vigor e da maior ou menor raigame da cultura cívica na sociedade en cuestión, e duns individuos a outros en función da sua clase social e, nalguns casos, da sua etnia ou da sua relixión. Por exemplo, durante boa parte do século, os católicos ingleses estiveron desprovistos de direitos políticos e en España, definida como Estado confesional en todas as as constitucións agás as de 1869 e 1873, non houvo case nunca liberdade de culto. Mais en conxunto podemos dicir que eses direitos estavan ben establecidos contra 1900.

Algo diferente foi o caso dos direitos de asociación, manifestación e folga, con o que entramos no ámbito dos direitos políticos e portanto no das posibilidades de acceso ao poder e do seu controllo. Obviamente, a existéncia legal de partidos políticos é consubstancial con os reximes liberal-parlamentares polo que o direito de asociación tiña que ter un recoñecimento xenérico. Mais unha cousa era permitir a existéncia de partidos concordantes con o sistema e outra facer iso mesmo con os que actuavan a prol de mudar cualitativamente alguns dos seus fundamentos ainda que fose por meios pacíficos e democráticos, especialmente se eses cambios que se pretendían afectavan a orde sócio-económica. Nisto o poder

non duvidou nunca en negar o principio xeral con numerosas e reiteradas restricións legais para evitar que os traballadores pudesen organizar-se e actuar na procura da mellora dunhas condicións de vida e de traballo, case sempre realmente inumanas nesta época. Só cando o movemento obreiro, xa no último terzo do século, acadou unha forza considerábel, o poder foi cedendo neste eido para evitar males maiores. E así, no abrete do século XX, eses direitos empezaron a ser de aplicación realmente universal, o que non impedia brutais métodos de represión, sob pretexto da preservación da orde pública, cando se estimava que folgas e manifestacións alteravan máis da conta o decurso “normal” da dinámica sócio-política.

Mais a cuestión central dos direitos políticos no século XIX foi aquela que afectava máis directamente ás posibilidades de que este ou aquel sector da sociedade se fixese co poder: o direito ao sufráxio. Os vaivéns que xa contemplamos no breve período da Revolución Francesa percorren despois todo o século XIX e mesmo se adentran no primeiro terzo do XX. Os actores deste xogo tiñan unha definición social evidente, con independéncia de que partes de cada sector social pudesen actuar en política dun modo diverxente por asumiren ideoloxías diferentes. As clases altas (burguesías, nobreza, capas superiores do funcionariado, do clero e das profisións liberais) procuraron restrinxir ao máximo ese direito aplicando criterios económicos (o sufráxio censitario) para monopolizaren a representación da sociedade e con ela o poder. As clases medias rechazavan a sua exclusión e presionavan para que se ampliase consideravelmente o censo de eletores ou, nos seus sectores máis radicalizados, para instaurar o sufráxio universal (masculino). E as clases populares, ou alomenos as partes destas clases que ían incorporado-se á actividade política, reclamavan a eliminación de toda discriminación política, único modo de poderen incidir apreciablemente na orientación sócio-económica do poder por meios legais.

A historia decimonona da igualdade política é mui similar á dos direitos de manifestación e folga. Mientras puderón, as clases altas mantiveron un sufráxio censitario mui reducido que excluía das institucións todas as demais. Cando a presión desde abaxo chegava a ser moi forte podían acontecer duas cousas. Nuns casos cedian algo para integraren no sistema as partes superiores das clases medias e descabezaren así o movemento de protesta, como nas reformas inglesas dos anos trinta e sesenta. Noutros negavan-se a ceder con o que provocavan unha revolución, que traía consigo dun xeito efémoro a semi-igualdade política, como en França en 1848 ou en España en 1869.

En todo caso, a tendéncia de fondo, impulsada pola acción combinada de partes das clases medias e do movemento obreiro, era a da ampliación do sufráxio, ampliación que só en poucos países chegou á implantación irreversíbel do sufráxio universal masculino antes de

1900: Suíza desde 1848, França desde 1875 e España desde 1890. Mais as mulleres seguiron sistemáticamente excluídas da participación política, mália a aparición do movemento sufraxista e con el dos primeiros gromos do feminismo. A igualdade política plena terá que agardar ao seculo seguinte.

DO POLÍTICO AO SÓCIO-ECONÓMICO

Mais o século XIX trouxo outra novedade neste eido: a reclamación consistente da igualdade sócio-económica por parte dos colectivismos (anarquismos, socialismos), unha igualdade intrinsecamente contraditória na sua posíbel aplicación xeral con un dos direitos “naturais” de primeira hora: o direito à propriedade privada e os seus corolarios, as liberades de industria, comercio, contratación, etc. Neste século esta reclamación ficou niso, a diferenza do que acontecerá no seguinte. Mais a sua relevancia sócio-política provocou a formulación dunha sorte de terceira via que correxise os piores efectos sociais do capitalismo sen atentar contra os seus fundamentos: a intervención do Estado para regular as relacións laborais e procurar a atención universal doutros direitos que emerxian agora: á educación, á sanidade, ás pensións de xubilación, ao seguro de desemprego. Mais a sua satisfacción, total ou parcial, esixía unha remodelación profunda do capitalismo e un novo tipo de sistema político, o que logo se chamaria o *welfare State*. E de momento as clases posuidoras sentían-se seguras e portanto non vián a necesidade desas mudanzas. Os tempos ainda non eran chegados para evoluir cara a igualdade sócio-económica, por imperfeita que fose.

NOTÍCIAS

NENGUN CASO DE TORTURAS

“Non coñeo nengun caso de torturas en España”, afirmou o pasado 2 de Agosto Miguel Valverde, Director do CNCA (Centro Nacional de Coordinación Anti-terrorista) no decurso de un colóquio celebrado no ámbito do seminario “Terrorismo, anti-terrorismo e globalización” organizado pola Universidade Internacional Menéndez Pelayo.

As denúncias, arguiu, deven-se a que “unha das prácticas de ETA é dicer aos seus militantes que denuncien torturas cando son detidos” e as lesións son fruto da contundencia con que é preciso actuar nestes casos: “à hora

de deter un terrorista hai que ir con contundencia e aí é onde poden producir-se lesións”. O Director do CNCA manifestou no entanto comprender que organizacións como Amnistia Internacional “fagan caso das denúncias porque esta é a sua función”. Mais –apostilou Antonio Elorza presente na sala– “encanto estas denúncias non prosperen hai que estar tranquilos” pois de haver torturas saberia-se, como “se soubo na época de Franco”. O Sr. Elorza é Catedrático de Ciencias Políticas na Universidade Complutense de Madrid.

A PONTA DO ICEBERG

A morte de Juan Martínez Galdeano a mans de axentes da Guarda Civil no cuartel de Roquetas de Mar (Almería) o pasado 24 de Xullo provocou numerosas e apaixonadas reaccións de condena en meios políticos e xurídicos do estado español, entre elles as dos representantes do próprio goberno. Mais a sua cantidade e teor non pode ocultar o feito de estas reaccións se dirixiren en muitos casos –se non na maioria– a condenar un caso calificado como excepcional.

A experiencia mostra porén que o dramático caso de Roquetas de Mar non é mais do que a punta dun perigoso iceberg, unha consecuencia mais do deterioramento do respeito ás garantías e os direitos básicos das persoas submetidas á custodia do Estado.

MORTES SOB CUSTÓDIA

Como xa informamos no número 9 deste boletín, a Coordenadora de Solidariedade con as Persoas Presas, apresentou hai uns meses un documentado relatório sobre o número e circunstancias das mortes acontecidas entre os anos 2001 e 2004 nos centros de detención do estado español. O resultado, dicíamos ali, é estremecedor: 260 persoas (12 delas na Galiza) perderon a vida estando sob custodia do estado debido á falta de asistencia sanitaria adecuada, á dureza do rexime penitenciario a que foran submetidas ou a abusos padecidos a mans de axentes do estado.

Comentámos tamén no anterior boletín o relatório *A Tortura no Estado Español: 2004* presentado pola Coordenadora para a Prevención da Tortura o 12 de Maio. Neste relatório documenta-se a interposición o pasado ano de mais de 1.000 denúncias por maus tratos nos centros de detención e, dado mui importante, o feito de mais de 80 axentes das forzas de seguraza do estado teren resultado condenados por torturas e maus tratos no mesmo período apesar das grandes dificuldades que existen para a obtención de provas neste tipo de delitos.

A estes documentos havería que acrescentar os relatórios de diversas organizacións internacionais de que Esculca ven dando cumprida conta (Human Rights Watch,

Amnistia Internacional, SOS Racismo ou a propia Comisión contra a Tortura das Nacións Unidas) e a moción aprovada no Congreso dos Deputados o pasado 17 de Maio, onde, despois de se recoñecer a existéncia deste problema, se insta o goberno a iniciar os trámites para a ratificación do *Protocolo Facultativo à Convención contra a Tortura*, tal e como reclaman desde hai tempo numerosas organizacións de defensa dos dereitos e liberdades.

"SUXEITO ACTIVO DA SUA PRÓPRIA MORTE"

Contodo, isto non deve impedir-nos reflectir sobre as particulares, e graves, circunstancias que rodean este caso concreto, de cuxas consecuencias Joaquín Parra, Presidente da ACIG (Asociación Independiente de la Guardia Civil), responsabilizou a vítima por a morte ter sido, afirma, "consecuencia da actividade de resistencia da persoa falecida". (Declaracións á prensa o 4 de Agosto).

– Trata-se de un cidadán que non fora detido senón que acudiu á Guarda Civil solicitando axuda e protección e acabou morto,

– Ao que parece o problema comezou cando se pretendeu facer-lle á forza unha prova de alcoolemia. Note-se que esta prova é voluntaria (sob pena de desobediencia) e a negativa non é motivo de detención, o que ilustra ben os extravagantes criterios de actuación que manexan os axentes

– A vítima fuxiu en duas ocasións ao exterior do cuartel, o que parece indicar que pretendía libertar-se de un sofrimento intenso, loxicamente producido no interior e cuxos pormenores só coñecen os axentes.

– Foi morto en público, á vista de sete testemuñas, e a agresión foi parcialmente gravada polas cámaras de seguraza exterior do cuartel, circunstancia extraordinaria que por unha banda revela a sensación de impunidade con que actuan os maltratadores, que nen sequer disimulan, e pola outra propiciou o escándalo social que, como acontecera no seu dia con as fotografías das torturas no cárcere de Abu Ghraib, situa á sociedade perante a prova inequívoca da existéncia destes delitos.

– As testemuñas da agresión, que non interviron en nengun momento porque "era a Guarda Civil", mostráronse reticentes a declarar alegando temor a represalias.

– Foron utilizadas armas non regulamentares que "estavan a mao", o que revela a auséncia de controlo sobre os métodos represivos apesar de Amnistia Internacional ter dirixido no mes de Febreiro un escrito ao goberno denunciando o uso destes armas proibidas pola lexislación internacional en varios centros de detención do Estado español.

– José Manuel Rivas, o tenente de 29 anos responsable do cuartel e principal implicado, posto perante a evidencia das violentas escenas da agresión perpetrada contra Juan Martínez Galdeano, non tivo reparo en afirmar que "De ter sabido o dia anterior da existéncia destas imaxes hoxe non as veríamos". Note-se que estas

secuencias foran escamoteadas mediante engano polo guarda do cuartel que mostrou a gravación ao alférez e ao comandante designados para investigar o acontecido e tiveron de ser posteriormente recuperadas nos discos duros por especialistas informáticos.

– Este tenente, contra o que se apresentaran anteriormente denúncias por maus tratos avaladas por partes médicos, levava unha carreira meteórica e estava a piques de ser ascendido a capitán en recoñecemento aos resultados obtidos do seu labor, o que é indicativo dos criterios de promoción profisional utilizados e nos fai lembrar outros casos non menos graves. Por exemplo, o recente ascenso do axente condenado por torturar até á morte Joseba Arregui no ano 1982, que foi premiado o pasado mes de Abril con o cargo de Comisario Provincial de Tenerife, ou o de Castillo Quero, ex-tenente coronel da Guarda Civil, principal responsável do caso Almeria, que recibiu no seu dia unha elevada soma de dinheiro dos fondos reservados.

O principal responsable do caso Almeria, o daque-la tenente coronel da Guarda Civil Castillo Quero, condenado en Xullo de 1982 a 24 anos de cárcere polo homicidio de tres xovens que foran confundidos con terroristas cando acudian a unha primeira comuñón, recebeu varios millons de pesetas, procedentes dos fondos reservados, como axuda para defrontar o seu futuro cando foi expulsado da Guarda Civil. Fontes socialistas coñecedoras deste caso salientan que o pagamento, que inclui outros dous condenados, foi efectuado pola primeira equipa do PSOE en Interior e argüen que o fixo para dar cumprimento a un compromiso asumido polos anteriores responsables dese ministerio no último goberno de UCD. (Juan G. Ibáñez. El País. 24-10-1999)

CÁRCERE DA LAMA

O 21 de Xuño, Miro Fernández foi hospitalizado na enfermería do cárcere da Lama despois de engolir duas pilas e queimar o colchón da sua cela. O interno, que padece SIDA, pretendía así protestar polas duras condicións a que estaba submetido na cela de isolamento onde fora recluído a raiz de un altercado con outro interno de orixe árabe. Durante os meses que se prolongou a sua reclusión neste módulo as suas defesas desceron de 255 a 6 devido sobretodo, ao que parece, a falta de atención médica adecuada.

Esta circunstancia, e o constante acoso a que segundo as suas palabras era submetido polos funcionarios do centro, decidiron-no a autolesionar-se como única medida ao seu alcance para protestar pola sua situación. Agora ten duas úlceras sanguinantes cuxa causa fundamental se deve segundo todos os indicios á excesiva demora dos médicos en lle extraer as pilas.

CÍRCULO VICIOSO

Mais non acabaron aí as penalidades de Miro Fernández. Segundo consta na denuncia apresentada no Xulgado de Pontevedra o dia 1º de Xullo, cando se dirixia á sala de TV e despois de pasar polo arco detector, é abordado por seis funcionarios (alguns deles en servizo o 21 de Xuño) que lle din que van cacheá-lo e lle indican que se poña de cara a parede con pernas e brazos abertos. Nesta postura, un dos funcionarios agarra-o polos testículos e cando o interno pregunta que pasa receive un forte puñetazo que o deita no chan. Unha vez caído, dálle pontapés, pisan-lle a cabeza e –alxemado- e levado á cela 20 onde o deixan amarrado de pés e máns á cama até ás 21 horas.

Segundo o relato do interno, sobre as 19 horas, a médica chega á porta da cela, pregunta-lle onde lle dói e marcha. E o mesmo comportamento observa o Director do Centro que segundo parece aproveita a visita, non para interesar-se pola sua situación ou por coñecer a sua verson dos feitos, senón para recriminar-lle a sua atitude.

O 14 de Xullo, isto é pasadas duas semanas desde a denunciada agresión, o advogado de Miro Fernández pudo constatar que este tiña ainda erosións nas pernas e ombro esquierdo.

QUEIMADO EN VIGO

Celso Arosa Gaspar, interno no CIS (Centro de Inserción Social) de Vigo, foi ingresado en coma na Clínica POVISA a consecuencia das graves queimaduras que sofreu na sua cela pouco despois de ter explicado a un funcionario do centro as razóns da sua ausencia no reconto diario.

Arosa Gaspar, que permanece en prisión desde hai 18 anos, os dous últimos en terceiro grau, faltou ao reconto un dia ainda por determinar entre o 29 de Xuño e o 6 de Xullo para aparecer apenas meia hora mais tarde afirmando que estivera no pátio. Non hai testemuñas do que aconteceu durante a sua conversa con o funcionario mais sabe-se que, despois de dar a sua explicación, o interno voltou demudado, entrou na cela e prendeu lume.

SOTO DEL REAL

Ugio Caamanho, militante independentista en prisión preventiva en Soto del Real, apresentou o 24 de Agosto denuncia por maus tratos contra vários funcionarios deste centro penitenciario. Segundo a denuncia, os funcionarios levaron Ugio Caamanho ao módulo de iso-

lamento e ali, encanto un deles o levantava segurando-o polo pescozo, os outros mallavan nel urxindo-o a despirse. Ao ser conducido novamente á cela pudo comprovar que as suas pertenzas foran espalladas polo chan.

Ao que parece, a negativa de Caamanho a abandonar o pátio e a despir-se tiña como obxectivo protestar pola frecuénzia con que a dirección do centro translada os seus sucesivos compaíneiros de cela e reclamar compartir este espazo privado con un preso político. É importante lembrar que, segundo a lexislación vixente, todas as persoas presas teñen direito a cela individual.

PROXECTO MULTIDISCIPLINAR E MESTRADO

O próximo 15 de Setembro, no Auditório Afonso de Barros de Lisboa, terá lugar unha Conferéncia no decurso da cal serán apresentadas as conclusións do proxecto multidisciplinar sobre “Prisión de não-nacionais” e se informará da iniciación (2005/06) do curso de mestrado sobre “Instituições Sociais e a Justiça Social”, cuxa coordinación científica está a cargo de António Pedro Dores (CIES/ISCTE). O programa de trabalho desta Conferéncia inclui a leitura e debate de catro comunicáis sobre temas penitenciários.

Mais información: <http://home.iscte.pt/~apad>

A DEMOCRACIA NA ENCRUCILLADA?

Os dias 29 e 30 de Setembro, organizado polo *Monash Institute for the Study of Global Movements* (www.arts.monash.edu.au/ncas/democracy) terá lugar en Prato (Italia) un foro internacional en que, sob o título *A democracia na encrucillada? Contra-terrorismo e estado*, serán postas a debate algunas das medidas que toman os governos na chamada “guerra contra o terror”.

Participarán: Tariq Ali, Dr Marjorie (Mo) Mowlam, John Pilger, Sir Nigel Rodley KBE, John Keane, Tony Bunyan (Statewatch UK), Martin Woollacott (The Guardian), W. Wesley Pue, Thomas Mertens, Reem Bahdi, George Williams, Tony Coady, Lex Lasry QC, Stephen Kenny, Dr Ben Saul, Dr Guy Goodwin-Gill, Phil Scraton, Jenny Hocking, Colleen Lewis.

DIA DO DIREITO A SABER

En Setembro de 2002, un nutrido grupo de organizacions civis que traballan no ámbito da liberdade de acceso á información e viñan compartindo experiéncias e estratéxias, reuniron-se en Sofía para dar forma mais aca-

bada à rede de traballo que a práctica fora estruturando. Naceu así, o 28 de Setembro de 2002, a FOIA Network cuxo obxectivo se centra en facilitar a troca de información entre os diversos grupos que a compoñen, colaborar en proxectos comuns e contribuir a deseñar e desenvolver campañas que teñan como fin despertar a consciéncia social sobre a importáncia do exercicio deste direito, promover a promulgación de leis que regulen o acceso à información en todos os ámbitos (nacional, rexional ou global) e difundir información sobre o seu uso efectivo.

A FOIA Network propuxo así mesmo institucionalizar esa data, 28 de Setembro, como Dia Internacional do Direito a Saber, non só para lembrar o nacemento deste movemento mundial organizado senón tamén como estímulo para unirmos esforzos na defensa deste direito básico.

A relación das asociacións que forman esta rede, a forma de integrar-se nela así como información sobre a situación do acceso à información en todo o mundo, campañas, material, etc., poden encontrar-se en www.foiad-vocates.net

TRIBUNAL MUNDIAL SOBRE O IRAQUE

Entre os días 24 e o 27 de Xuño tiveron lugar en Istambul as últimas sesións do Tribunal Mundial sobre o Iraque, integrado por un total de 54 xuristas pertencentes a numerosos países, entre eles o próprio Iraque, os EE.UU. e a Gran-Bretaña.

Nas suas conclusións, o Tribunal define a invasión do Iraque como umha das maisinxustas guerras da historia da humanidade e establece cargos contra os Gobernos dos EE.UU. e o Reino Unido, así como contra o Consello de Seguranza da ONU por non ter impedido estes crimes de guerra e crimes contra a humanidade; contra o Governo de Coalición por colaborar na invasión e posterior ocupación; contra os Gobernos de outros países por permitiren o uso de bases militares e espazo aéreo no seu territorio; contra diversas corporacións privadas por beneficiaren da guerra, contra os grandes grupos mediáticos por espallaren deliberadamente falsidades e omitiren informar das atrocidades reais. Tamén establece unha serie de recomendacións que incluen o recoñecimento do direito do povo iraquiano a resistir contra a ocupación ilegal do seu país e a desenvolver institucións proprias. Con a próxima publicación das suas conclusións e a edición das provas que as fundamentan, o Tribunal pon fin aos traballos desenvolvidos ao longo dos dous últimos anos nos mais diversos lugares do mundo.

Quen quixer consultar toda a documentación, pode facé-lo en www.worldtribunal.org.

BIBLIOTECA

O excepcional e o draconiano converten-se en norma (The exceptional and draconian become the norm). Este é o expresivo título do relatório que Statewatch fixo público recentemente sobre o que denomina “A emerxencia do rexime contra-terrorista”. Trata-se de un estudo onde se examinan documentos públicos (e secretos) en que o G8 e a UE deseñan a nova –e perigosa– estratéxia de actuación contra o risco de atentados. “É inadmisible que se poda encarcerar persoas, ou confiná-las en arresto domiciliario, en base á tipificación de novos delitos de “incitación”, ao recurso a técnicas de vixilancia masivas que incluirán gente inocente ou á modificación da norma para que a defensa non poda coñecer as provas inculpatórias ou a sua orixe. Cando nunha democracia se vulneran os direitos e as liberdades de uns poucos, vulneran-se os direitos e as liberdades de todos.”, afirma Tony Bunyan, Director de Statewatch.

Public access to Documents and Data Protection. Peter Hustinx, Supervisor Europeu para a Protección de Dados, publicou o pasado mes de Xullo un guía práctico para o correcto exercicio de dous importantes direitos: o acceso à información e a protección de datos, onde se definen os dous conceitos e se revisa a historia da sua formulación, as bases legais, a forma como estes direitos están regulados na UE e os eventuais problemas que poden decorrer da sua aplicación simultánea. “A transparencia e a intimidade son direitos básicos e un non pode prevalecer sobre o outro”, declara Hustinx. “En caso de conflito a solución há encontrar-se nun exame cuidadoso de ambos os principíos”.

Spain: The Southern Border. The State turns its back on the human rights of refugees and immigrants (España: a Fronteira do Sul. O Estado vira as costas aos direitos humanos dos refuxiados e imigrantes) é o expresivo título do relatório que Amnistia Internacional deu a coñecer a principios de 2005 sobre a situación das persoas que solicitan asilo no Estado Español. “En España, os refuxiados son invisíveis. O goberno e os media referense a eles e aos solicitantes de asilo e migrantes irregulares que chegan a fronteira sul do estado (Ceuta, Melilla, Andalucía e as Illas Canarias) como imigrantes “ilegais”, clandestinos ou económicos. É inusual que a prensa ou o goberno falen da necesidade de protexer os refuxiados”, afirma-se neste importante traballo antes de pasar revista a alguns dos relatórios que sobre este mesmo asunto, e con conclusións igualmente preocupantes, realizaron nos últimos anos diferentes organizacións internacionais:

Inxustiza (Injustice), 2001. Dirixido por Ken Fero e Tariq Mehmood.

Entre os anos 1969 e 1999 mais de 1.000 persoas perderon a vida en Gran Bretaña cando se encontravan

sob custodia do estado. Nengun axente foi condenado por estas mortes

O filme de Fero e Mehmood mostra como morreron catro destas persoas (Brian Douglas, Joy Gardner, Shiji Lapite e Ibrahima Sei) e documenta a luta das suas familias para coñecer -e dar a coñecer- a verdade do acontecido.

Desde a sua estreia en 2001, o filme foi alvo de todo tipo de censuras. Tanto a Federación de Policia como alguns axentes particulares ameazaron os produtores e as salas de cinema con emprenderen accións legais se o filme era exibido. Non conseguiron porén impedir que se proxectase nos mais variegados locais, nalgún caso en que o empresario se recusou a pasá-lo por temor a represálias, o próprio público fixo-se cargo da proxección. Tamén non impediron estas ameazas que o filme obtivese o recoñecimento da crítica e gañase numerosos prémios nalguns dos mais de 30 festivais en que participou. Entre eles o prémio ao Mellor Documentario no Festival Internacional BFM no ano 2002, o Prémio Nacional de Xustiza Social e o Prémio ao Mellor Filme sobre Direitos Humanos no Festival de Un Mundo en 2003. No Parlamento Europeu, onde tamén foi proxectado, xerou un intenso debate e o próprio Fiscal Xeral do Reino Unido anunciou unha revisión dos casos.

Ainda asi, os canais de televisión británicos, incluindo o Canal Catro e a BBC, negan-se a incluí-lo na sua programación.

S	APRESENTACIÓN	1...
U		2...
M		2...
A		4...
R		9...
I		11...
O		15...
C	Pedro Bouso Cedrón Justo G. Beramendi José Ángel Brandariz Xoan Cons	
O	Gustavo García Manuel Janeiro	
L	Héctor López de Castro Celso López-Pazos	
A	Ramón López-Suevos Gustavo Luca de Tena Fernando M. Randulfe	
B	Miguel Anxo Murado García Guillermo Presa Anxo Quintela	
O	X. A. Ramos Elvira Souto	
R	Vítor Vaqueiro	
A		
N		

1. Para respeitar o direito á privacidade, do que goza todo cidadán, ora que ben limitado cando se trata de persoiros “públicos”.

2. Lei orgánica ainda non promulgada. Hai no Congreso unha proposición ao respecto, de Izquierda Unida (Lei do Estatuto Profisional do Xornalista).

3. Asuntos: Goodwin/GB (1996); Fressoz/Franza (1999); Özgür/Turquía (2000); Roemen/Luxemburgo (2003); Craxi II/Italia (2003).